

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

18 10 20 19 р.

м. Київ

№ 1313

Деякі питання організації
та проведення супервізії

З метою виконання підпункту 2 пункту 4 Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на забезпечення якісної, сучасної та доступної загальної середньої освіти «Нова українська школа», затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 04 квітня 2018 року № 237 (зі змінами), та для впровадження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 року № 988-р,

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити такі, що додаються:
Програму підготовки супервізорів;
Програму проведення супервізії.
2. Органам управління освітою обласних, Київської міської державних адміністрацій та Державній науковій установі «Інститут модернізації змісту освіти» (Завалевський Ю. І.) забезпечити в межах повноважень організацію підготовки супервізорів та проведення супервізії в закладах загальної середньої освіти відповідно до програм, затверджених цим наказом.
3. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра Мандзій Л.С.

Міністр

Ганна НОВОСАД

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства освіти і науки
України від 18 10 2019 р. № 1313

ПРОГРАМА **підготовки супервізорів**

1. Програму підготовки супервізорів (далі – Програма) розроблено з урахуванням європейського вектору розвитку освіти України, стратегії реформування галузі освіти в Україні, новітніх зарубіжних і вітчизняних наукових розробок, кращих практик у галузі менеджменту освіти та професійного розвитку педагогів, керівних кадрів закладів загальної середньої освіти та відповідно до Закону України «Про освіту», Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 року № 988-р, Державного стандарту початкової освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 року № 87, постанови Кабінету Міністрів України від 04 квітня 2018 року № 237 «Деякі питання надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на забезпечення якісної, сучасної та доступної загальної середньої освіти «Нова українська школа», професійного стандарту «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом Міністерства соціальної політики України від 10.08.2018 № 1143.

2. Метою Програми є підготовка супервізорів для проведення супервізії педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти відповідно до Концепції «Нова українська школа» (далі – НУШ), яка полягає у професійній підтримці та спостереженні супервізорів за роботою тренерів-педагогів, вчителів, асистентів вчителів закладів загальної середньої освіти з інклюзивним та інтегрованим навчанням, директорів закладів загальної середньої освіти, заступників директорів з навчально-виховної роботи (навчальної, виховної роботи) у початковій школі (або структурному підрозділі іншого закладу освіти, що забезпечує початкову освіту), фахівців інклюзивно-ресурсних центрів щодо засвоєння ними певних компетенцій, наставництві, виправленні помилок, що виникли у роботі.

3. Основні завдання Програми:

забезпечення засвоєння супервізорами понятійного апарату та сутнісних характеристик, принципів проведення супервізії як складової менеджменту НУШ;

сприяння особистісному та професійному розвитку слухачів на основі актуалізації їхнього професійного та життєвого досвіду відповідно до завдань НУШ, чинного законодавства України щодо професійних компетентностей сучасного педагога та керівника закладу загальної середньої освіти;

удосконалення та розвиток професійних компетентностей супервізорів як організаторів і виконавців завдань супервізії;

розвиток навичок системного аналізу діяльності педагогічних працівників, тренерів, педагогів-тренерів, керівників закладу загальної середньої освіти, об'єктивного оцінювання ситуацій, знаходження оптимальних шляхів для підтримки та психолого-педагогічного й методичного супроводу професійного розвитку вчителів;

розвиток практичних навичок супервізорів для проведення супервізії відповідно до завдань НУШ;

сприяння розвитку академічної доброчесності супервізорів, формування в них усвідомлення важливості використання демократичних підходів для проведення супервізії відповідно до завдань НУШ;

мотивування супервізорів до постійного особистісного професійного розвитку через всі форми освіти, самоконтролю та критичного осмислення результатів своєї професійної діяльності.

Навчальні заняття за Програмою проходять у формі навчальних тренінгів, семінарів, робочих зустрічей.

4. Навчально-методичним забезпеченням програми є:

наукові зарубіжні й вітчизняні друковані та електронні джерела з проблеми супервізії (наставництва);

публікації авторів з питань освітнього менеджменту, післядипломної педагогічної освіти, розвитку професійних компетентностей керівних кадрів галузі освіти, супервізії (наставництва) в освіті;

матеріали інтерактивних лекцій, практичних занять (навчальних тренінгів), семінарів, тематичної дискусії, конференції з обміну досвідом;

рекомендації щодо організації та змісту самостійної роботи супервізорів з використанням рекомендованих літературних та інформаційних джерел, можливостей дистанційного навчання (відеолекції, друковані матеріали, чати, онлайн-вправи, презентації тощо).

5. Програма (очно-заочна форма навчання):

Обсяг навчального навантаження	1 кредит ЄКТС (30 академічних годин)
Заклади освіти	Регіональні заклади післядипломної педагогічної освіти, Державний вищий навчальний заклад «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України.

Мета Програми - Підготовка супервізорів для проведення супервізії педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти відповідно до Концепції «Нова українська школа»

Характеристика Програми

1	Функціональна спрямованість	Підготовка супервізорів для здійснення супервізії відповідно до Концепції НУШ.
2	Фокус Програми	Демократичні підходи до здійснення супервізії, оволодіння супервізорами практичними навичками, інтерактивними формами та методами роботи з педагогічними працівниками.
3	Орієнтація Програми	Орієнтована на підготовку супервізорів, які здійснюватимуть супервізію, з числа тренерів, тренерів-педагогів, працівників закладів післядипломної педагогічної освіти, працівників методичної служби, експертів, залучених до проведення сертифікації педагогічних працівників, директорів закладів загальної середньої освіти, заступників директорів з навчально-виховної (навчальної, виховної) роботи.
4	Особливості Програми	Програма складається з 2-х (двох) навчальних модулів та реалізується в один або кілька етапів за очною формою навчання, передбачається самостійне оволодіння частиною матеріалу за заочною формою навчання; кількість годин та зміст Програми можна збільшувати відповідно до потреб регіону; навчальні модулі містять відповідні теми, що мають теоретичні та практичні навчальні матеріали й об'єднані за ознакою відповідності змісту, навчальній меті, завданням модуля; навчання завершується підсумковим комплексним тестуванням, сформованим портфоліо кожного супервізора; по завершенню навчання за програмою слухачі отримують відповідний сертифікат, що надає їм право здійснювати супервізію.
5	Цільова група	приймати участь у Програмі можуть фахівці, які мають вищу педагогічну

		освіту не нижче другого магістерського рівня (рівня «спеціаліст»), а також є тренерами, тренерами-педагогами та/або працюють на посаді методиста, викладача (старшого викладача, доцента, професора) у закладах післядипломної педагогічної освіти, фахівцями методичних служб, директором або заступником директора з навчально-виховної (навчальної, виховної) роботи закладу загальної середньої освіти.
Професійні вимоги та продовження навчання		
1	Професійні вимоги	Визначає посадова інструкція.
2	Продовження навчання	Програма передбачає можливість подальшого розширення та поглиблення професійних знань, умінь, навичок у системі неформальної та інформальної освіти.
Стиль та методика навчання		
1	Підходи до викладання та навчання	Оновлення набутих професійних знань та отримання нових у процесі їх практичного застосування; навчання проходить за очною формою з використанням інформаційних і цифрових технологій: інтерактивні лекції (відеолекції), тематичні вебінари, практичні завдання на вирішення ситуацій з проведення супервізії, практичні завдання на розвиток навичок активного слухання, надання зворотного зв'язку та інше, управлінських ситуацій, активні посилення на інформаційні й літературні джерела, презентації, алгоритми дій, чек-листи тощо.
2	Система оцінювання	Оцінювання результатів навчання за Програмою здійснюється за шкалою «зараховано»/«не зараховано» на підставі перевірки результатів підсумкового комплексного тестування та аналізу портфоліо кожного слухача.
Програмні компетенції		

1	Загальні	<p>Застосовувати знання в практичній діяльності, ефективно спілкуватися з використанням навичок активного слухання;</p> <p>мислити стратегічно, критично;</p> <p>представляти інформацію у стислій усній або письмовій формі;</p> <p>адаптуватися та діяти ефективно в новій ситуації;</p> <p>сприймати нове, ініціювати нововведення;</p> <p>виявляти ініціативу і рішучість;</p> <p>виявляти та вирішувати проблеми;</p> <p>приймати обґрунтовані рішення;</p> <p>розробляти проекти та здійснювати управління ними;</p> <p>працювати у команді, мотивувати людей та рухатися до спільної мети;</p> <p>сприймати думки інших людей, їхнє право на власну позицію;</p> <p>виявляти активну громадянську позицію, діяти відповідально;</p> <p>конструктивно висловлювати свої думки;</p> <p>працювати автономно;</p> <p>критично оцінювати власні знання і вміння;</p> <p>бути відкритим і сприйнятливим до нового;</p> <p>застосовувати сучасні інформаційно-комунікативні та цифрові технології, обґрунтовувати свою позицію.</p>
2	Фахові (предметно-орієнтовані)	<p>Володіння знаннями про основні засади функціонування НУШ, її нормативно-правове забезпечення;</p> <p>розуміння супервізії в освіті як інструменту підтримки та професійного розвитку педагогів, тренерів, педагогів-тренерів, керівників закладів загальної середньої освіти;</p> <p>застосовування знань з супервізії для психолого-педагогічного та методичного супроводу професійного та особистісного розвитку педагогів, тренерів, педагогів-тренерів, керівників закладів загальної середньої освіти;</p>

		<p>дотримання принципів проведення відповідно до вимог (добровільність, гуманізм і людиноцентризм, відкритість, конфіденційність, об'єктивність, партнерська взаємодія, індивідуальний підхід, відповідальність, прогностичність); застосування форм і методів здійснення супервізії відповідно до вимог НУШ (наставництво (тьюторство), консультування, психологічна підтримка, сприяння, навчання (коучинг), моделювання, координація, коригування, запобігання, прогнозування, фасилітація (модерація); спостереження, надання зворотного зв'язку, розроблення власної програми професійного розвитку; володіння методикою науково-методичного супроводу професійного розвитку педагогічних працівників; забезпечення демократичного підходу до здійснення супервізії та забезпечення індивідуальної траєкторії професійного розвитку педагогічних працівників.</p>
Зміст та навчальні елементи Програми		
		<p>Професійний профіль супервізора. Основні стилі взаємодії і функції. Наставницька бесіда як один із основних механізмів реалізації супервізії: характеристики успішної наставницької бесіди. Основні види наставницьких бесід. Навички активного слухання: парафраз, уточнення, зондування, надання поради, перевірка розуміння, заохочення до продукування та ухвалення альтернативних рішень. Форми супервізії. Спостереження за практикою педагогічного працівника: надання ефективного зворотного зв'язку. Практика спільного викладання: основні форми спільного викладання, переваги та виклики. Професійне вигорання: розвиток навичок управління стресом, здатності до відновлення. Проектування власної програми професійно-особистісного зростання на основі рефлексії власної практики. Розвиток професійних спільнот.</p>
Результати навчання за Програмою		
		<p>Знання концептуальних засад супервізії як складової менеджменту НУШ; усвідомлення та готовність дотримуватися принципів супервізії (добровільність, гуманізм і людиноцентризм, відкритість, конфіденційність, об'єктивність, партнерська взаємодія,</p>

<p>усвідомлення та готовність дотримуватися принципів супервізії (добровільність, гуманізм і людиноцентризм, відкритість, конфіденційність, об'єктивність, партнерська взаємодія, індивідуальний підхід, відповідальність, прогностичність, рефлексивність) у впровадженні НУШ;</p> <p>розвинуті навички та вміння ефективного використання форм і методів супервізії: консультування, психологічної підтримки, сприяння, навчання (коучингу), моделювання, координації, коригування, запобігання, прогнозування, фасилітації (модерації) у процесі впровадження Концепції НУШ;</p> <p>сприйняття й усвідомлення важливості демократичних підходів до проведення супервізії як складової менеджменту закладів загальної середньої освіти;</p> <p>критичне оцінювання результатів навчання, ступеня готовності фахівців до здійснення супервізії як складової менеджменту НУШ.</p>

6. Навчальний план Програми – 30 годин (1 кредит ЄКТС).

Назва модуля і тем	Кількість годин			
	всього	інтерактивні лекції	тренінгові заняття	Самостійна робота
Модуль	30	2	18	10
Тема 1. Супервізія як складова менеджменту НУШ: від контролю до підтримки і психолого-педагогічного та методичного супроводу	4	2	-	2
Тема 2. Профіль супервізора. Основні стилі взаємодії і функції	4	-	2	2
Тема 3. Принципи супервізії відповідно до вимог НУШ: добровільність, гуманізм і людиноцентризм, відкритість, конфіденційність, об'єктивність, партнерська взаємодія,	6	-	4	2

індивідуальний підхід, відповідальність, прогностичність, рефлексивність				
Тема 4. Форми та методи супервізії: наставництво, консультування, психологічна підтримка, сприяння, навчання (коучинг), моделювання, координація, коригування, запобігання, прогнозування, фасилітація (модерація). Спостереження за професійною діяльністю педагогічного працівника: надання ефективного зворотного зв'язку	6	-	4	2
Тема 5. Практика застосування форм і методів внутрішньої і зовнішньої, індивідуальної та групової супервізії. Створення плану індивідуального професійного розвитку педагогічного працівника, керівника закладу загальної середньої освіти. Форми співпраці між супервізором і вчителем: практика	8	-	8	-

спільного викладання. Наставницька бесіда. Попередження емоційного вигорання вчителя та керівника закладу загальної середньої освіти				
Портфоліо супервізора (проект, програма, протоколи дій в різних професійних ситуаціях тощо на вибір слухача)	2	-	-	2
Всього годин	30	2	18	10

7. Список рекомендованих джерел:

Концепція «Нова українська школа» [Електронний ресурс] Access mode:<https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>;

Астремська І.В. Основні форми супервізії у соціальній роботі [Електронний ресурс] <https://www.sworld.com.ua/konfer37/257.pdf>;

Житвай С.А. Супервизия как метод сопровождения деятельности педагогов. [Електронний ресурс] <https://sibac.info/conf/pedagog/lxv/57034>;

Прикладні методики та основи супервізії в соціальній роботі [Текст] : навчальний посібник / І. В. Астремська. - Миколаїв : ЧНУ ім. Петра Могили, 2017. - 396 с.;

Супервизія [Текст] : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / І. В. Ушакова. - Миколаїв : ЧДУ ім. Петра Могили, 2011. - 228 с.;

Allan G. Brown, Iain Bourne. (1995). The Social Work Supervisor.;

Gabriel Carrón and Anton De Grauwe. (1997). Trends in school supervision. Current issues of supervision: a literature review. International Institute for Educational Planning.;

Hawkins P. (2006). Supervision in the Helping Professions / P. Hawkins, R. Shoheit. Milton Keynes, U.K.: Open University Press.;

Effective Supervision: Supporting the Art and Science of Teaching by Robert J. Marzano, Tony Frontier and David Livingston. (2011).;

Kadushyn, A., Harkness, D. (2002). Supervision in Social Work. Forth edition. New York: Columbia University Press.;

Margarita A. Ponomarenko. Pedagogical supervision: the genesis and essence of the term. Retrieved from: <http://www.emissia.org/offline/2012/1839>;

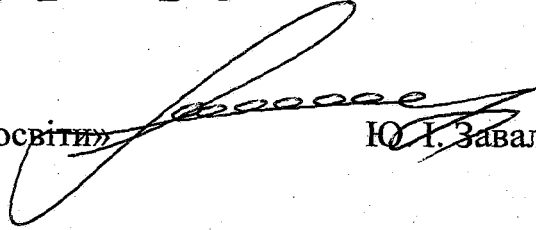
records and reports; examination for promotion.-New York: Van Antwerp Bragg and Company;

Powell, D.J. (1989). Clinical supervision: A ten years perspectives// The clinical supervision;

William Harold Payne (1875) Chapters on School Supervision: A Practical Treatise on Superintendence. Retrieved from: https://books.google.com/.../Chapters_on_School_Supervisio.

В.о. директора

ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»

Ю. І. Завалевський

Генеральний директор

директорату дошкільної та шкільної освіти

А. О. Осмоловський

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства освіти і науки
України від 18.10 2019 р. № 1313

ПРОГРАМА проведення супервізії

1. Програма проведення супервізії (далі – Програма) визначає організаційні, науково-методичні засади проведення супервізії як професійної підтримки та спостереження супервізора за роботою тренерів-педагогів, вчителів, асистентів вчителів закладів загальної середньої освіти з інклюзивним та інтегрованим навчанням, директорів закладів загальної середньої освіти, заступників директорів з навчально-виховної роботи (навчальної, виховної роботи) у початковій школі (або структурному підрозділі іншого закладу освіти, що забезпечує початкову освіту), фахівців інклюзивно-ресурсних центрів щодо засвоєння ними певних компетенцій, наставництва, виправлення помилок, що виникли у роботі.

2. Програму розроблено відповідно до Закону України «Про освіту», Державного стандарту початкової освіти, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 року № 87, професійного стандарту «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом Міністерства соціальної політики України від 10.08.2018 року № 1143.

3. Метою проведення супервізії є здійснення психолого-педагогічного та методичного супроводу педагогічних працівників, спрямований на їх професійний та особистісний розвиток, подолання ними власних професійних труднощів та професійних компетентностей відповідно до завдань НУШ.

4. Завдання проведення супервізії:

консультування педагогічних працівників з актуальних питань щодо впровадження НУШ, реалізації освітніх програм і навчальних планів, організації освітнього середовища, впровадження сучасних методик і технологій навчання, використання інформаційно-комунікаційних і цифрових технологій;

коригування освітнього процесу у відповідності до завдань НУШ;
зміцнення позитивної самооцінки і професійної самоідентифікації педагогічного працівника, зменшення рівня стресу та запобігання професійному вигорянню;

сприяння налагодженню партнерської взаємодії всіх учасників освітнього процесу задля реалізації завдань НУШ;

розвиток культури і практики створення та діяльності професійних спільнот;

коригування процесу професійного розвитку педагогічних працівників, стратегії та організації методичної роботи, науково-методичної підтримки та роботи з персоналом у закладах освіти;

здійснення індивідуального супроводу педагогічних працівників, що спрямований на розвиток його професійних компетентностей, спонукає до процесу самоосвіти і самовдосконалення;

сприяння налагодженню партнерської взаємодії всіх учасників освітнього процесу задля реалізації завдань НУШ, побудови демократичної моделі управління закладом освіти.

5. Ключові функції супервізора - консультативна, наставницька, супроводжуюча, прогностична, функція фасилітатора (модератора).

6. Основними принципами супервізії є:

добровільність – педагогічні працівники є добровільними учасниками супервізії;

гуманізм і людиноцентризм – побудова взаємодії суб'єктів супервізії на гуманістичних цінностях, визнання пріоритету прав і свобод людини, особистісної гідності;

прозорість - забезпечення вільного доступу суб'єктів супервізії до матеріалів вивчення, надання права кожному учаснику на відкрите висловлення власної точки зору;

конфіденційність – передбачає нерозголошення інформації, довірливість, приватність інформації при проведенні супервізії; процес супервізії, опрацьовані матеріали, висновки і рекомендації носять конфіденційний характер і можуть набути публічності лише за згоди педагогічних працівників;

об'єктивність – неупереджене ставлення супервізора до результатів роботи педагогічних працівників, їх труднощів та ймовірних проблем;

партнерська взаємодія – міжсуб'єктна рівність і взаємодія учасників супервізії, спільне вирішення проблем і пошук шляхів покращення освітнього і управлінського процесів;

індивідуальний підхід – толерантне ставлення до кожного із суб'єктів супервізії, спрямованість на підтримку і надання консультативної допомоги у вирішенні виявлених у процесі супервізії професійних проблем;

відповідальність - свідоме ставлення супервізора до виконання завдань, функцій та ролей покладених на нього при проведенні супервізії;

прогностичність – спрямованість процесу і результатів супервізії на подальший розвиток педагогічних працівників, мотивацію їхнього професійного розвитку, самовдосконалення та самоосвіту;

розвивальний характер – мотивація суб'єктів супервізії на активізацію їхнього професійного розвитку, самовдосконалення, використання можливостей самоосвіти, сучасних технологій навчання;

рефлексивність – здатність супервізора усвідомлювати важливість і відповідальність своєї діяльності як наставника, консультанта, фасилітатора (модератора); сприяння, підтримка, консультування суб'єктів супервізії щодо формування у них навичок професійної рефлексії, здатності

об'єктивно оцінювати результати своєї діяльності, створення індивідуальної траєкторії бачення професійного розвитку педагогічних працівників;

надійність і валідність вимірювання результатів супервізії – використання сучасних досліджень щодо використання ефективних методів проведення тестування, об'єктивність трактування результатів, обов'язковість фіксації процесу та результатів супервізії.

7. Результати проведення супервізії:

для педагогічного працівника:

здатність застосовувати в особистій професійній діяльності ґрунтовні знання щодо основного змісту, структури, напрямів, специфіки діяльності педагогічного працівника закладу загальної середньої освіти, у тому числі закладу загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням з організації та впровадження освітнього процесу відповідно до вимог НУШ та Державного стандарту початкової освіти;

здатність до використання сучасних підходів щодо професійного розвитку (рефлексія, самооцінювання, аналіз, планування);

підвищення мотивації щодо удосконалення професійної діяльності, самоосвіти;

зменшення рівня стресу, зміцнення позитивної самооцінки та професійної самоідентифікації.

для супервізора:

здатність застосовувати знання і навички роботи супервізора (спостереження, проведення наставницької бесіди, аналіз, планування);

можливість покращити власне розуміння педагогічної практики відповідно до вимог НУШ та Державного стандарту початкової освіти;

підвищення мотивації щодо удосконалення власної професійної діяльності, самоосвіти;

зміцнення позитивної самооцінки та професійної самоідентифікації.

8. Етапи реалізації завдань супервізії

Реалізація завдань для досягнення результатів Програми може здійснюватися в індивідуальній та груповій формах, що складає один цикл супервізії.

Індивідуальна форма проведення супервізії передбачає ознайомлення супервізора з результатами самооцінювання педагогічного працівника та обраними ним/нею пріоритетами для професійного розвитку, спостереження за його/її діяльністю, проведення наставницької бесіди, підтримка у створенні плану професійного розвитку.

Групова форма проведення супервізії передбачає роботу супервізора з групою педагогічних працівників (5-12 осіб) для обговорення кращих практик, труднощів у професійній діяльності, пошуку шляхів їх вирішення, а також можливостей для подальшого розвитку.

Тривалість програми - 1-3 цикли супервізії.

Один цикл супервізії містить:

аналіз результатів само оцінювання педагогічного працівника;

ознайомлення з його пріоритетами щодо напрямів власного професійного розвитку;

спостереження за діяльністю педагогічного працівника;
 проведення індивідуальної бесіди (діалогу);
 створення плану власного професійного розвитку (індивідуальна форма проведення супервізії);

обговорення успішних практик і труднощів у професійній діяльності (групова форма проведення супервізії).

Тривалість одного циклу супервізії становить 16 астрономічних або 24 академічні години.

9. План проведення супервізії:

№	Зміст діяльності	Годин (астрон. / акад.)
Цикл супервізії		
1.	Ознайомлення з результатами самооцінювання педагогічного працівника та вибраними пріоритетами для покращення професійної діяльності вчителя.	2 / 3
2.	Спостереження за діяльністю педагогічного працівника.	4 / 6
3.	Проведення індивідуальної бесіди (діалогу).	4 / 6
4.	Створення плану професійного розвитку педагогічного працівника.	2 / 3
5.	Проведення індивідуального/групового обговорення.	4 / 6
	Загальна тривалість	16 / 24

10. Методи проведення супервізії:

за джерелом інформації:

словесні: індивідуальна бесіда (бесіда з осмислення, бесіда з планування), діалог, дискусія, інтерактивна лекція, семінари, пояснення, аналіз педагогічних ситуацій.

наочні: спостереження, самоспостереження, демонстрація, презентація із застосуванням комп'ютерних технологій.

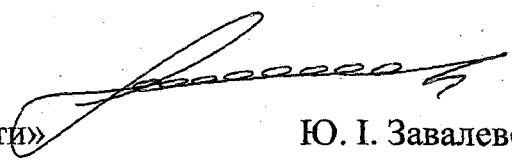
практичні: інтерактивні вправи, тренінги, ділові ігри, ігри-стратегії, моделювання;

за логікою передачі і сприймання навчальної інформації - індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні;

за ступенем самостійності мислення - репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

11. Методи стимулювання інтересу до навчання - навчальні дискусії; інтерактивні методи навчання, створення ситуацій пізнавальної новизни та зацікавленості.

В.о. директора
 ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»

 Ю. І. Завалевський

Генеральний директор
 директорату дошкільної та шкільної освіти

 А. О. Осмоловський